

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р **Тотко Стоянов**

член на научното жури за оценка на качествата на дисертационния труд на **Иванка Годорова Славова**, редовен докторант към катедра Археология, Софийски университет „Св. Климент Охридски”

на тема: „**Археоботанични изследвания като източник на данни за палеосреда, палеодиета и ползване на растенията в ритуален контекст от антични обекти в днешна Югоизточна България**”

представен за присъждане на **образователна и научна степен “Доктор”**

Темата на дисертацията не е нова за българската археология, но е актуална, защото все още броят на палеоботаническите изследвания за определени райони на древна Тракия, за конкретни исторически периоди, е ограничен.

Дисертационен труд се състои от две основни части – Текст (192 страници вкл. библиографията) и Приложения (32 стр. описателен каталог на растителните останки от изследваните обекти, 34 табла с макроснимки на изследвания материал, 3 карти, 16 снимки/чертежи на включените в изследването обекти, 19 графики(хистограми) и 30 таблици, илюстриращи получените резултати)

Структурата на работата е подходяща за постигане на целите и задачите на това интердисциплинарно изследване. Тя съчетава структурни елементи, типични за археологическите и историческите изследвания и специфичните за природните науки подходи и структуриране на изложението. В увода докторантката е аргументирала хронологическия и териториалния обхват на изследване, целите и задачите на труда.

В глави **II. Състояние на проучванията** и **III. Материали и методи** е създадена информационната база за същинското изследване. Показано е добро познаване на специализираните изследвания по археоботаника на Балканите и в Средиземноморието към днешна дата (представена по трите насоки на дирене в дисертационния труд - Палеодиета, Ритуален контекст, Палеосреда) и същността на методите на събиране и изследване на археоботаническите материали.

В Глава **IV. Резултати** са представени резултатите от анализа на материали от 12 археологически обекта от Южна и Югоизточна България, на базата на единна структура, което дава възможност съпоставките, изводите и обобщенията да бъдат направени въз основа на единни критерии. Емпиричните резултати от работата на докторантката са изложени в заключителните части, при представянето на всеки от 12-те обекта като

„археоботанични резултати”. Акцентирано е на състоянието на археоботаничните материали при откриването им и специфичната среда за съхранението им, възможната им взаимовръзка с различията в характеристиките и специфики на обектите.

Сред интересните резултати и наблюдения бих изтъкнал разграничаването сред археоботаничния материал, на части от дървени предмети, а не като част от състава на погребалните клади при *обекти № 6 и 7, ЛОТ 4 на АМ Тракия (могили от елинистическия и римския некропол на Кабиле)*. Идентифицирането на останките от обредни храни също имат важно значение за по-нататъчните анализи и интерпретация на ритуалните практики в погребални контексти от Тракия.

Глава **V Дискусия** е посветена на интерпретирането на растителните останки от изследваните обекти по основните теми, предпоставени за изследване – *диета, палеосреда и ритуален контекст*. Това е най-важната глава в дисертацията. Тук е синтезът на наблюденията и изводите. В тази част са изведени основните приноси на докторанта. Коментирани са пътищата, ситуациите на попадането, отлагането на растителните останки в археологическите обекти и условията за запазването им.

Сред приносите на дисертацията следва да се изтъкнат установените промени във видовия състав на отглежданите растителни култури - намаляващото значение на доминиралите в предходните периоди плевести пшеници и прогресивното разпространение през класическата и елинистическата епохи на голозърнестите пшеници и ечемикът, които заемат важно място в диетата на населението. Успоредно с това, е изведено наблюдението, че наред със зърнените култури, голямо значение са имали и бобовите - уров и леща, като през римската епоха и късната античност нараства значението и на граха. Друг интересен резултат са данните за навлизането в диетата на населението от късната античност на още една бобова култура – баклата. Налице са нови данни и за развитие на овощарството. Количеството и разнообразието на плодове в археоботаничните материали от римската епоха се увеличава, което отразява развитието на този отрасъл и нарасналия му относителен дял в земеделието.

Досегашната информация за ролята на определени растителни видове в религиозните практики е допълнена с нови данни. Характерни находки от гробни комплекси са орехът, фурмата, пинията, шам-фъстъкът, лозата, и, установяването на плодове/семена на част от тези растения, които не могат да растат в климатичните условия на нашата страна, са основателно посочени като свидетелство за импорт в рамките на установени търговски връзки.

Направен е опит за реконструкция на растителната среда в изследваните исторически периоди и антропогенното влияние върху нея, като са използвани данните от анализа на овъглена дървесина и от установените потенциални плевели, рудерални растения и диворастящи видове, като тези данни са съпоставени с данните от публикуваните палинологични изследвания в България.

В **Заключението** са синтезирани резултатите от извършеното в хода на цялото изследване. Представени са поотделно наблюденията и изводите за палеосредата, палодиетата и находки от ритуален контекст.

Считам, че като цяло, докторантът **Иванка Тодорова Славова** е успяла да постигне поставените цели и задачи. Умело са интерпретирани получените данни за растителните видове, разграничени в изследваните археоботанични проби, и са направени заключения в последователни нива за трите основни изследователски задачи - **палеосреда, палеодиета и ползване на растенията в ритуален контекст**, което показва способности за анализ и синтез в обработването на разностранен материал, на базата на овладяните основни изисквания за археоботаничните изследвания.

Текстът на дисертацията се отличава с добър стил – езикът е точен, с прецизно владение на специфичната терминология на двете основни области в това интердисциплинарно изследване.

Авторефератът представя изчерпателно и адекватно съдържанието на дисертационния труд. Съдържанието е обогатено с осем илюстрации – карти, схеми и таблици, свързани с материала и обектите от изследвания район и основни резултати. Автосправката отразява коректно основните приноси и постижения в дисертацията на автора.

Иванка Тодорова Славова е автор две научни публикации по темата на дисертацията, вече излезли от печат, и автор и съавтор на две публикации свързани с темата на дисертацията (под печат).

В заключение, като имам пред вид цялостните качества на дисертационния труд на **Иванка Тодорова Славова**, заявявам пред уважаемото жури, че изследването отговаря на изискванията да **й бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор”** и ще гласувам убедено за това.

28 май 2013 г

Доц. д-р Тотко Стоянов

София